

כי יציון - פרשת בחוקותי

הרב יהודא לאון אשכנזי (מניטו)

מכון מניטו

תרגום ועריכה מצרפתית: אליעזר שרקי
צוות עריכה לשונית והגהה לפרשות: אלישבע שרקי, בלה בל אנג', יודיה ונגרובר, ואיתי קולין

התגשמות כל התקוות

”אם בַּחֲקָתִי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה...
וְאֶכְלֹתֶם לֶחֶמְכֶם לְשִׁבְעַת יָמֵי שָׁבָתְכֶם לְבִטָּח בְּאֶרְצְכֶם. וְנָתַתִּי שְׁלֹם בְּאֶרֶץ... (ויקרא, כו, א-ו, יב)

מאמץ עילאי, יומיומי, לקראת מימושם של האידיאלים הללו במציאות.

המסר הזה הובהר לנו כבר בפסוק הראשון של הפרשה: “אם בַּחֲקָתִי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם.”

הדרך שה' מתווה לנו היא בעצם 'דרכו שלו' בעולמו: “חַקְתִּי”, ו"מִצְוֹתַי" אינם רק 'החוקים והמצוות שאני מצווה אתכם עליהם', אלא 'החוקים והמצוות שלי', שאני מתנהל על פיהם, ואשר מגלים את התבנית הפנימית של ההוויה.

עניין זה מתגלה לנו בפסוק: “וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וְאָתֶם תִּהְיוּ לִי לְעָם” (שם, יב). וכדברי רש"י שם: “אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם, ולא תהיו מזדעזעים ממני”. הערה פשוטה זו של רש"י מאפשרת לנו הצצה אל מה שהתורה מיעדת לנו: קרבה בלתי נתפסת עם האין סוף, הנותנת משמעות וטעם לחיים.

אכן, ההבטחות תואמות את המאמץ המתבקש: עולם נורמלי בסופו של דבר איננו חלום של ילדים; הוא עולם העונה על ציפיותיו של הקב"ה בעצמו.

פרשת בחוקותי, החותמת את ספר ויקרא, פותחת בברכות שיתגשמו בעקבות יישום התוכנית המתוארת לאורך כל הספר: קיום הקדושה במציאות.

פעם אחת בתולדות האדם נגלתה לו תבניתו של ההוויה המושלמת כדגם של דרך חיים. כאן מתחיל תולדותיו של אתגר מופלא: להוכיח ש'עולם נורמלי' הוא אפשרי. עולם שבו הגשם יורד בעתו, הארץ נותנת את יבולה, הביקוש אחר המזון אינו גורם לאלימות, ושלום שורר בעיר ובכפר. זהו עולם שילדים חולמים עליו, אף כי שום תרבות בהיסטוריה, כך נראה, לא הצליחה עד כה להגשימו.

מכל התוכניות האוטופיות שהאדם העלה אי פעם בדמיונו, האוטופיה שהתורה מציגה כאן נשמעת לכאורה כצנועה ביותר, ובכל זאת היא נראית כקשה ביותר להשגה. זו תעלומה, ועליה דנים הפסוקים שבפרשה.

תעלומה זו עומדת ביסוד מבוכתו של האדם המנסה להתבונן ביושר על תנאי הקיום האנושי: כיצד להבין את העובדה שמול כל הניסיונות לשנות לטובה את המציאות – העולם והאירועים נראים כמגיבים בשיטתיות בצורה שרירותית ועיוורת?

מבוכה זו הולידה במהלך תולדות התרבויות האנושיות שתי תגובות מנוגדות. מצד אחד – ייאוש ופסימיות עקב ריבוי הכישלונות החוזרים ונשנים. עמדה היכולה להגיע עד לתפיסת עולם טראגית, המובילה בסופו של דבר לאלימות. ומצד שני – האופטימיות, כזו הצומחת כל פעם מחדש מול תינוק שנולד, כזו המלווה את התקווה שבציפייה לעולם הראוי לאדם. זוהי דרכה של התורה, ואליה אנו נקראים.

אולם, וזה עצם העניין, אסור שאופטימיות זו תסתיים באמירה אוטופית גרידא. היא חייבת להתלוות בהכרה מפוכחת של כללי המשחק. וכאן, שוב, טמון עיקר המסר של התורה: בסופו של דבר, מה שיקבע אם העולם ילך לקראת שלום והרמוניה בין האדם לאדם ובין האדם לטבע, או להיפך, לקראת גורל מקרי ושרירותי – אינו תלוי רק בכוונה טובה או במשאלות הלב. התוצאה תיקבע על ידי